

maljstva stjecale u obitelji, u kojoj se prenosilo s koljena na koljeno. Sredinom 18. stoljeća carica Marija Terezija uvodi prvi tečaj primaljstva u Habsburškoj Monarhiji, no u praksi se pokazalo da većina babica nije imala položen ispit te je toj praksi trebalo dulje vrijeme da zaživi, posebice u ruralnim sredinama. Naime, u Taru su od 1850. do 1880. od 103 babice samo njih tri bile izučene. Unatoč činjenici da su se primalje vrlo često smatrale sumnjivim ženama za koje se pretpostavljalo da su se bavile magijom i travarstvom, povjerenje koje im je dala Crkva u slučaju opasnosti da dijete umre bez sakramenta krštenja neosporno pokazuje poštovanje koje su uživale u zajednici.

U „Zaključku“ (155-159) autorica sabire saznanja do kojih je došla te koja je iznosila kroz pojedina poglavlja. Slijede „Izvori“ (160-161), „Literatura“ (162-172) i „Prilozi“ (173-188).

Knjiga Monike Zuprić *Nevidljivi žig. Nezakonita djeca Tara, Vabriga i Frate u 18. i 19. stoljeću* cjelovit je pregled podataka o izvanbračnoj djeci na području Tara, Vabriga i Frate u dvostoljetnom razdoblju. Autorica donosi vrlo vrijedne zaključke koji se tiču odnosa prema toj vrlo osjetljivoj i marginaliziranoj skupini, nerijetko uz veoma zanimljive primjere iz života i rekonstrukciju njihova cjelokupnoga životnog puta. Knjiga je svojevrsno osvježenje te vrlo bitan prinos dosadašnjim saznanjima u istraživanju nezakonite djece te općenito marginalnih skupina na istarskom prostoru.

Gabriela Braić

**Giovanna Jerolimić, *Otoci Cres i Lošinj u doba francuske vlasti*,
Otočki ljetopis Cres-Lošinj, br. 16, Mali Lošinj: Katedra Čakavskog sabora
Cres-Lošinj, 2019., 132 str.**

U izdanju Katedre Čakavskog sabora Cres-Lošinj izdana je u ljeto 2019. knjiga mlade povjesničarke Giovanne Jerolimić *Otoci Cres i Lošinj u doba francuske vlasti*. Iako je vremenski raspon koji knjiga tematizira vrlo kratak, svega nekoliko godina, tema je vrlo iscrpno obrađena. Knjiga je prošireni diplomski rad koji je autorica obranila 2017. na Filozofskom fakultetu Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli pod mentorstvom Slavena Bertoše.

Valja naglasiti da je knjiga nastala proučavanjem izvorne arhivske građe iz Arhiva Župe Veli Lošinj, Državnoga arhiva u Rijeci te arhiva obitelji

Giovannini, kao i iščitavanjem stručne literature koja je obrađivala slične teme. Pristup je temi kroz čitav tekst interdisciplinaran i multidisciplinaran.

U knjizi se razmatraju zbivanja od 1806. pa do 1813., odnosno godine francuske uprave nad cresko-lošinjskim otočjem. I baš se u toj činjenici krije dodatna vrijednost ovoga izdanja. Naime, hrvatska se historiografija, kada govorimo o 19. stoljeću, većinom bavila njegovom drugom polovicom ili preporodnim razdobljem, dok su prva desetljeća gotovo zanemarivana i vrlo slabo istražena.

Kroz 16 poglavlja, kojima prethodi „Uvod“ (6-8), a slijedi „Zaključak“ (116-117), „Izvori i literatura“ (118-120), „Popis priloga“ (121-122), sažetak na hrvatskom (123) i engleskom jeziku (124) te izvodi iz recenzija (125-130), autorica tematizira povijesna zbivanja na otocima Cresu i Lošinju od posljednjih godina Mletačke Republike pa sve do tzv. druge austrijske uprave.

Radi se o turbulentnom razdoblju svekolikih društvenih i političkih promjena. Autorica kroz primjere tematizira promjene i reforme koje su se dogodile smjenom vlasti. Na konkretnim je primjerima vidljivo kakve su se promjene i problemi u životu ljudi događali u istraženom razdoblju, što i jest konačan cilj društvene historije.

Nakon uvodne cjeline i prvoga poglavlja „Povijest otočja“ (9-12), u kojem daje pregled povijesti Cresa i Lošinja od najstarijih vremena do propasti Mletačke Republike, slijedi središnji dio knjige.

U poglavlju „Promjene na karti Europe“ (13-16) autorica piše o padu Mletačke Republike, prvoj uspostavi vlasti Habsburgovaca, dolasku Napoleonovih trupa i zauzimanju Dalmacije. Sljedeće je poglavlje „Dolazak Francuza u ove krajeve“ (17-24) posvećeno francuskoj vlasti. Nakon stoljetne vlasti Mletačke Republike, u samo nekoliko godina događa se čitav niz promjena. Promijenila se uprava i zakoni, staleži bivaju ukinuti, ukinute su bratovštine, Crkva također proživljava reformu, dok se porez trebao plaćati u novcu, a ne više u naturi. Nedvojbena napredak doživljen je u kopnenom prometu gradnjom cesta, ali je to i vrijeme nesigurnosti zbog blokade Jadrana, što je dovelo do stanovitih ekonomskih poteškoća diljem istočne jadranske obale. Vrijedan spomena je i popis stanovništva koji autorica obrađuje.

Slijedi poglavlje „Otoci u sklopu Kraljevine Italije“ (25-28), u kojem se tematizira sudstvo, porezi i obrazovanje. U dva iduća poglavlja autorica zasebno istražuje zbivanja na Cresu (29-35) i Lošinju (36-44), donoseći vrijedne podatke o stanju na otocima, administraciji, pitanju otvaranja škole,

pobune protiv gradonačelnika Capponija, ekonomskom stanju i nekim drugim pitanjima iz područja društvene historije. Slijede poglavlja „Vojna obveza“ (45-47) i „Blokada Jadrana“ (48-67), u kojima se donose podatci o vojnim kretanjima, prvenstveno prolasku francuske vojske, plovidbi tijekom blokade Jadrana, gusarenju, ali i posljedicama blokade na ekonomski razvoj. Poznato je da je francuska vlast gradila ceste diljem osvojenoga područja, što je tema poglavlja „Ceste“ (68-76). Budući da su se mnogobrojne promjene dogodile vezano za pitanje ukidanja bratovština te položaja Crkve, time se bavi zasebno poglavlje „Crkva“ (77-82). Pobune i prave vojne akcije rezultirale su promjenama vlasti koje su se odvijale u kratkom razdoblju. Jedna takva epizoda tema je poglavlja „Kratki prekid francuske vlasti i druga Austrijska vladavina“ (83-89). Uspostava Ilirskih pokrajina tema je istoimenoga poglavlja (99-101), u kojem autorica piše o stanju na otocima, administraciji, carinama i posljedicama francuske vlasti.

Poglavljja koja slijede svojevrsni su dodatak: „Pisma“ (102-106), „Dokumenti iz arhiva u Rijeci“ (107-113), „Ostanak Francuza na ovom području“ (114) te „Treća Austrijska vladavina“ (115). Ona obogaćuju korpus knjige i razjašnjavaju dodatna pitanja.

Kako se stanovništvo Cresa i Lošinja snalazilo u tim novim vremenima te kakav je bio odnos između nametnutih normi i stvarnoga stanja na terenu vidljivo je iz minuciozne analize koja prožima svako poglavlje ove knjige. Izdanje je dodatno obogaćeno dvjema tablicama i dvjema kartama te s 24 slike u boji.

Marko Jelenić

Salvator Žitko, *Avstrijsko primorje v vrtincu nacionalnih, političnih in ideoloških nasprotij v času ustavne dobe (1861-1914)*,

Knjižnica Annales Majora, Koper: Zgodovinsko društvo za južno Primorsko / Inštitut IRRIS za raziskave, razvoj in strategije družbe, kulture in okolja, 2016., 310 str.

Premda se u uvodnim poglavljima to izrijeком ne spominje, monografija slovenskoga povjesničara i dugogodišnjega ravnatelja Pokrajinskoga muzeja u Kopru, Salvatora Žitka, donekle je prerađeni tekst njegove disertacije